

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та
управління

Т.Ф. Бірюкова

2023

СОЦІАЛЬНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ
РОБОЧА ПРОГРАМА

підготовки магістрів
очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 054 «Соціологія»
освітньо-професійна програма «Соціологія»

Укладач: Лепський Максим Анатолійович, д.філос.н., професор, професор кафедри
соціології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № 1 від "08" 08 2023 р.
Завідувач кафедри соціології

В.О. Скворець

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від "09" 09 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціології та управління

Н.В. Горло

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

Т.О. Ратушна

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Кількість кредитів – 3	Обов'язкові	
		Цикл професійної підготовки освітньої програми	
Спеціальність 054 «Соціологія»	Загальна кількість годин –90	Семестр:	
		2-й	2-й
Освітньо-професійні програми «Соціологія»	Змістових модулів – 4	Лекції	
		8 год.	4 год.
		Семінарські	
		8 год.	8 год.
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	Самостійна робота	
		74 год.	78 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу «Соціальне прогнозування» є отримання студентами прогностичних компетентностей, знань, вмінь та навичок, необхідних для організації та проведення соціального прогнозування розвитку суспільства.

Основними завданнями є отримання знань базових понять «соціального прогнозування», його сутність, типології та класифікації методів прогнозування; розуміння та вміння застосовувати принципів, форм і методів соціального прогнозування як соціальної технології та діяльності; володіння методологічними та методичними основами соціального прогнозування технологій; набуття знань основ застосування методів прогнозування у складанні прогнозів на основі соціального діагностування суспільних процесів у окремій території; усвідомлення місце і функції прогнозування відносно інших видів антиципації; володіння основами соціального прогнозування суспільних процесів у соціальному управлінні; розуміння інформаційних соціальних технологій прогнозування; набуття знань актуальних проблем удосконалення соціальних технологій прогнозування в сучасних умовах; користування соціальними нормативами і соціальними орієнтирами у соціальних технологіях антиципації; отримання знань, умінь, навичок складати пошукові та нормативні соціальні прогнози з актуальних територіальних соціальних проблем; формування уміння робити вибір певних методів соціального прогнозування у територіальному розвитку; набуття алгоритму вибору основної документації та базової інформації для соціального прогнозування розвитку суспільства; формування знань, умінь, навичок застосовувати послідовність етапів прогнозування; отримання знань, умінь, навичок формулювати соціальні завдання на різних етапах прогнозування.

За результатами вивчення навчальної дисципліни «Соціальне прогнозування» студент повинен:

знати:

- 1) основні методологічні підходи проведення прогностичних досліджень;
- 2) специфіку застосування прогностичних досліджень розвитку суспільства;
- 3) основні поняття курсу;
- 4) класифікації прогностичних досліджень;
- 5) етапи проведення прогностичного дослідження розвитку суспільства;
- 6) методологічні проблеми прогностичних досліджень розвитку суспільства;
- 7) можливості застосування математичного та логічного апаратів в прогностичних дослідженнях.

вміти:

- 1) обирати тип прогностичного дослідження відповідно до специфіки його об'єкта;
- 2) визначати шляхи подолання методологічних проблем прогностичного дослідження розвитку суспільства;
- 3) чітко визначати переваги та обмеження кожного із видів прогностичного дослідження розвитку суспільства;
- 4) проводити декомпозицію об'єкта дослідження;
- 5) оцінювати важливість альтернатив;
- 6) розв'язувати завдання за допомогою Форсайту та фароут;
- 7) проводити синтез результатів дослідження.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання (компетентностей):**

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
ЗК01 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Виконання прогностичного дослідження. Тестування та практичні завдання у системі Moodle
ЗК03. Здатність розробляти та управляти проектами.	Усне опитування на семінарських заняттях; тестування та практичні завдання у системі Moodle
ЗК07. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	Підготовка вступу до прогностичної роботи (вибір теми, актуальність, об'єкт, предмет, завдання, виконання завдань самостійної роботи модулю Підготовка індивідуального дослідницького завдання; практичні завдання у системі moodle znu
СК03 Здатність організувати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій, зокрема розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування.	Підготовка прогностичного інструментарію для дослідження обраної теми роботи. Виконання прогностичного дослідження.
СК04 Здатність визначати показники сталого розвитку на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.	Підготовка та захист звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів; тестування та практичні завдання у системі Moodle

СК06 Здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України.	Виконання прогностичного дослідження. Підготовка та захист звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів; тестування та практичні завдання у системі Moodle
СК08 Здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях.	Виконання прогностичного дослідження. Написання та усний захист індивідуального дослідницького завдання.
СК11 Здатність обґрунтовувати вибір методів і методик для розв'язання дослідницької проблеми, реалізації мети та вирішення задач дослідження.	Підготовка вступу до прогностичної роботи (вибір теми, актуальність, об'єкт, предмет, завдання, виконання завдань самостійної роботи модулю Підготовка індивідуального дослідницького завдання; практичні завдання у системі moodle znu
СК12 Здатність розробляти і впроваджувати інноваційні проекти на різних рівнях публічного управління та адміністрування.	Підготовка та захист звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів; тестування та практичні завдання у системі Moodle
РН03 Знати основні засади національної безпеки та уміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції.	Підготовка та захист звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів; тестування та практичні завдання у системі Moodle
РН04 Використовувати сучасні статистичні методи, моделі, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання складних задач публічного управління та адміністрування.	Підготовка прогностичного інструментарію для дослідження обраної теми роботи. Виконання прогностичного дослідження.
РН06 Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проектами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації управлінських та загально організаційних структур.	Підготовка та захист звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів; тестування та практичні завдання у системі Moodle. Тестування та практичні завдання у системі Moodle
РН07 Уміти розробляти національні/регіональні програмні документи щодо розвитку публічного управління, використовуючи системний аналіз і комплексний підхід, а також методи командної роботи.	Підготовка та захист звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів; тестування та практичні завдання у системі Moodle. Тестування та практичні завдання у системі Moodle
РН11 Розробляти обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції, враховувати цілі, наявні законодавчі, часові та ресурсні обмеження, оцінювати політичні, соціальні, економічні та екологічні наслідки варіантів рішень.	Підготовка та захист звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів; тестування та практичні завдання у системі Moodle. Тестування та практичні завдання у системі Moodle

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліни, які пов'язані з викладанням курсу «Політична свідомість працівника органів державної влади та місцевого самоврядування», «Територіальне управління та місцеве самоврядування»: «Правові засади публічного управління», «Соціальне проектування в публічному управлінні», «Виробнича практика».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади проведення прогностичних соціологічних досліджень

Тема 1. Філософські та історичні проблеми прогнозування: зміст, особливості і види соціального прогнозування.

Філософські системи майбутнього як джерела формування прогнозування: ідеали майбутнього, утопізм та соціальне пізнання. Формування жанру “роздумів про майбутнє” та наукова фантастика. Становлення прогностики, футурології та альтернативістики. Школа науково-технічного прогнозування Є. Янча та теорії постмодернізму в прогностиці. Радянське соціальне прогнозування. Сучасні підходи до соціального прогнозування, проблема “фабрики думок” в Україні.

Змістовий модуль 2. Методологічні принципи та ефекти прогнозування

Тема 2. Методологічні принципи та ефекти прогнозування

Види антиципації та канали сприйняття. Відмінності наукової та ненаукової антиципації. Комплексні та холістичний рівні антиципації. Характеристика методологічних принципів соціального прогнозування. Загальнонаукові та прогностичні принципи, їх розкриття у методичних принципах прогнозування.

Класична та сучасні типології прогнозування. Проблеми та критерії типологізації та таксономізації прогнозування.

Соціальний час, його відображення у прогнозування. Соціальні темпоральності та динаміка, кайрос та хронос у прогнозуванні. Автономія, гетерономія, теономія та холіномія у темпоральній динаміці. Проблема події у прогнозування.

Класифікація основних видів соціального прогнозування. Проблема математичного та інтуїтивного, кількісного та якісного, відтворюючого та творчого. Класифікація основних методів до прогнозування.

Змістовий модуль 3. Методи соціального прогнозування розвитку суспільства

Тема 3.. Сутність, зміст, види та методи прогнозування розвитку суспільства.

Сутність та категоріальний аналіз прогнозування: проблема побудови гіпотез.

Методологічна та методичні частини у прогнозному дослідженні. Прогностичні принципи, ефекти та класифікація прогнозів в практичному дослідженні.

Методи прогнозування. «Методологічне дерево» та «Дерево відбору» методів по Дж. Армстронгу та К. Дж.Грину. Динаміка розвитку методу дерева методів. Підхід Фароут, його принципи та специфіка відбору методів.

Сутність специфіка, етапи Форсайт досліджень, драйвери, стейкхолдери, скринінг та скейлінг. «Трикутник», «коло» та «квадрат» методів як системи погодження методів Форсайт досліджень.

Відмінність прогнозування сценарування та стратегування у прогнозуванні. Підхід стратегічного прогнозування. Відбір індикаторів та індикатумів у прогнозування. Моделювання прогнозу, проблема прогнозного фону.

Змістовий модуль 4. Методика складання пошукових та нормативних прогнозів

Тема 4. Методика складання пошукових та нормативних прогнозів.

Підготовка базової інформації для прогнозування. Відбір методів збору інформації. Відбір способу проведення прогностичного дослідження. Зміст та особливості пошукових та нормативних прогнозів. Специфіка роботи журі (адміністраторів прогностичного дослідження).

Етапи проведення прогностичного дослідження. Кейси прогностичних досліджень. Підготовка інформації для складання прогнозів.

Змістовий модуль 5. Дослідження майбутнього у місцевому самоврядуванні як сталий розвиток

Тема 5. Специфіка дослідження та формування майбутнього у місцевому самоуправлінні.

Розподіл часу на проведення дослідження. Специфіка регламенту, процедур та визначення експертів. Відбір експертів. Пошук тенденцій майбутнього. Як працювати з тенденціями у територіальному розвитку. Специфіка сталого людського розвитку, європейські цінності та місцеве самоврядування. Підготовка висновків та рекомендацій. Проблема верифікації прогнозів та експертні оцінки у прогнозуванні. Прогнозні принципи та прогностичний аудит. Робота з замовником.

Змістовий модуль 6. Практичні навички соціального прогнозування розвитку суспільства

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Семінарські заняття, год				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
		о/д ф.	з/в ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15	4	4	2	2	2	2	11	11	10	5	15
2	15	4	4	2	2	2	2	11	11	10	5	15
3	15	4	2	2	-	2	2	11	13	10	5	15
4	15	4	2	2	-	2	2	11	13	10	5	15
Усього за змістові модулі	60	16	12	8	4	8	8	44	48	40	20	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30							30	30			40
Загалом		90						100				

5. Темі лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Філософські та історичні проблеми прогнозування: зміст, особливості і види соціального прогнозування.	2	2
2	Методологічні принципи та ефекти прогнозування	2	
3	Сутність, зміст, види та методи прогнозування розвитку суспільства	2	
4	Методика складання пошукових та нормативних прогнозів	2	2
Разом		8	4

6. Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Підготовка вступу до прогностичної роботи (вибір теми, актуальність, об'єкт, предмет, завдання, виконання завдань самостійної роботи модулю)	2	2
2	Підготовка прогностичного інструментарію для дослідження обраної теми роботи	2	2
3	Експертні комісії, «брейн-штормінг» визначення трендів майбутнього.	2	2
4	Підготовка презентації результатів прогностичного дослідження	2	2
Разом		8	8

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
	Практичне завдання	<p><u>Студент виконує на вибір одне із зазначених завдань:</u></p> <p><u>Практичне завдання №1</u> Підготовка вступу до прогностичної роботи (вибір теми, актуальність, об'єкт, предмет, завдання, виконання завдань самостійної роботи модулю Обрати та проаналізувати порівняльне дослідження, проведене в останні 5 років, вказавши організатора/ів, мету, терміни проведення, методику та отримані результати.</p> <p><u>Практичне завдання №2</u> На основі підготовки вступу та з додаванням обґрунтування методології затвердженої теми готується презентація з переконливими аргументами дослідження майбутнього..</p> <p><u>Практичне завдання №3</u> Підготовка прогностичного інструментарію для дослідження обраної теми роботи</p>	<p>3 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження, наявні та обґрунтовані всі структурні частини вступу;</p> <p>2 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології та формулювання структурних частин дослідження;</p> <p>1 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків;</p> <p>5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження, візуалізація в презентації відповідає сучасним вимогам до візуалізації, є доречною, творчою та оригінальною;</p> <p>4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження, сучасна візуалізація, доречна пропозиції, але дещо перенасичена текстом;</p> <p>3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків, візуалізація фрагментована, переважає текст, перенесений на слайди, не чітко розуміння вербального та візуального контексту;</p> <p>1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу</p> <p>5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження, зручний зроблено конспект з основними одиницями спостереження у табличному вигляді, всі частини цілісно представлені.</p>	<p>3</p> <p>5</p> <p>5</p>

Усього за ЗМ 2 контр. заходів	3			10
3	Теоретичні завдання	<u>Тест з питань змістових модулів 3-4</u>	До 2 балів – 10 тестів, кожен тест має вагу 0,1 (так –ні) або тест з вибором правильних відповідей.	2
	Практичне завдання	<u>Студент виконує на вибір одне із зазначених завдань</u> <u>Практичне завдання №6</u> Захист звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів. Складається з доведення висновків дослідження до 5 балів. Вміння використовувати під час виступу презентацію – 5 балів. Вміння обґрунтовувати свою точку зору під час відповіді на питання або їх задавати своїм колегам – до 3 балів.	5 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 4 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. 3 бали – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим 2 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може 1 бал - відповідь студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища, прогнозування та дослідження майбутнього. У відповіді цілком відсутня самостійність 5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження та візуалізацією під час виступу, вміння розраховувати час відповіді; 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу. 3 балів – задане питання є	13

		<p><u>Практичне завдання №9</u> Підготовка прогностичного інструментарію для дослідження обраної теми роботи</p>	<p>перенасична текстом; 3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків, візуалізація фрагментована, переважає текст, перенесений на слайди, не чітке розуміння вербального та візуального контексту; 1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу 5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження, зручний зроблено конспект з основними одиницями спостереження у табличному вигляді, всі частини цілісно представлені. 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження, сучасна візуалізація, доречна пропозиції, але дещо перенасична текстом; 3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків, незручна таблиця спостереження; 1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	5
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	4			15
5	Практичне завдання	<p><u>Студент виконує на вибір одне із зазначених завдань</u></p> <p><u>Практичне завдання №10</u> Підготовка презентації результатів прогностичного дослідження.</p> <p><u>Практичне завдання №11</u> Підготовка до захисту звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів.</p>	<p>5 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість відповіді, переконливе демонстрування володіння методологією та візуалізацією дослідження; 4 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології та візуалізації дослідження; 3-2 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 1 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	5
Усього за ЗМ 5 контр. заходів	2			5
6	Теоретичне завдання	<u>Тест з питань змістових модулів 5-6</u>	До 2 балів – 10 тестів, кожний тест має вагу 0,1 (так –ні) або тест з вибором правильних відповідей.	2

	Практичне завдання	Студент виконує на вибір одне із зазначених завдань <u>Практичне завдання №12</u> Обговорення захисту звіту з прогностичного дослідження та презентація результатів. <u>Практичне завдання №13</u> Зворотній зв'язок після захисту звіту з можливі ревізю та вдосконалення прогностичного дослідження та презентація результатів.	Тренуємося отримувати та надавати зворотній зв'язок	
Усього за ЗМ 6 контр. заходів	2			2
Усього за змістові модулі контр. заходів	14			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Підсумковий теоретичний тест	Питання для підготовки і тести розміщено у Moodle	0,5 балів за кожен правильну відповідь. На проходження тесту дається 40 хвилин і одна спроба	20
	Індивідуальне завдання	Повна саморефлексія курсу за структурою, яка розміщено у Moodle.	20-18 – наявні всі вихідні умови завдання, представлені графічний вигляд та хід всіх розрахунків з кінцевим результатом, зазначена та обґрунтована правильна відповідь на нього; 17-14 – завдання розв'язано частково; обрана менша кількість критеріїв, ніж зазначена в умовах, є логічна та/або розрахунків помилки в ході розв'язання завдання; 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика	20

			9-5 – робота неповна, містить доатстньо кількість логічних та розрахункових помилок, правильна відповідь не визначена; 4-1 – робота представлена лише вихідними умовами та декількому базовими розрахунками.	
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Стратегічне прогнозування політичних ситуацій та процесів: монографія [Воловик В.І., Лепський М.А., Гугнін Е.А. та ін.]; за заг. ред. М.А. Лепського. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 428 с.
2. Основи стратегічного прогнозування політичних ситуацій та процесів: навчальний посібник [Воловик В.І., Лепський М.А., Гугнін Е.А. та ін.]; за заг. ред. М.А. Лепського. Запоріжжя: ЗНУ, 2012. 468 с.
3. Лепський М. А. Якісні методи соціального прогнозування: методологія, методика, практика: підручник / М. А. Лепський. – Запоріжжя: КСК-Альянс, 2016. 440 с.
4. Сурмин Ю.П., Туленков Н.В. Теория социальных технологий. Учеб. пособие. К. МАУП, 2004. 608 с.
5. Сурмин Ю., Туленков Н. Методология и методы социальных исследований. К.: МАУП. 2000. 304 с.
6. Матвиенко В.Я. Прогностика. К.: Українські пропілеї, 2000. 520 с.
7. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. К.: Генеза, 2006. 400 с.
8. Планування та прогнозування в умовах ринку. Навч.посібник /під ред.. д.ф.н., проф. Воронкової В.Г. К.: ВД «Професіонал», 2006. 608 с.

Інформаційні ресурси:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Україна у Світовому дослідженні цінностей (WVS-7). URL:<https://drive.google.com/file/d/1zBsRKru3xFwMq54aegJGH1nSfqAr81ts/view>.
3. Eurobarometer. Public opinion on the European Union. URL:<https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>.
4. European Social survey. URL:<https://www.europeansocialsurvey.org/>.
5. Eurostat. URL:<https://ec.europa.eu/eurostat>.
6. Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. URL:<https://www.eurostudent.eu/>.
7. Statista. URL: <https://www.statista.com/>.
8. World Values Survey. URL:<https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>.